

HelseDirektoratets svar på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet om hjemmekontor

5. juni 2020

Oppdrag 90 - hjemmekontor

Bakgrunn

Helsedirektoratet mottok 26.mai følgende oppdrag:

Helse- og omsorgsdepartementet avholdt 25.mai møte med deltakelse fra Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, K.10 (ordførere og rådmenn i landets 10 største kommuner) og NHO med utgangspunkt i Helsedirektoratets veileder for bruk av hjemmekontor og med status for kollektivtransportkapasiteten i de største byene som hovedformål. Anbefalingen om hjemmekontor er i særlig grad knyttet opp mot å unngå trengsel i kollektivtrafikken med påfølgende fare for smittespredning. Anbefalingene har, sett særlig fra NHOs side, problematiske konsekvenser for næringslivet. I forhold til kollektivtransporttilbudet er det i særlig grad Oslo og Bergen som rapporterer at tilgjengelig kapasitet nå er fullt utnyttet.

På denne bakgrunn bes det om at Helsedirektoratet snarlig tar initiativ til og leder en hurtigarbeidende arbeidsgruppe som skal se på mulige løsninger for at folk i Oslo og Bergen i større grad kan møte på jobb innenfor gjeldende smittevernregime. Blant tiltak som skal vurderes er tilrettelegging for større spredning i bruk av kollektivtrafikken, kapasitetsutvidelse i kollektivtilbudet, mulige insentiver for bruk av sykkel eller gange, mulighet for økt åpningstid i relevante offentlige tjenestetilbud som f.eks. barnehager og SFO og vurdere økt fleksibilitet arbeidstiden. Som medlemmer i arbeidsgruppen skal representanter for NHO sentralt, Oslo kommune og Bergen kommune inviteres.

Frist for rapport fra arbeidsgruppen til HOD er fredag 5. juni.

Helsedirektoratet har gjennomført to videobaserte møter, 2. og 4. juni, med representanter for:

- NHO sentralt
- Oslo kommune
- Ruter
- Bergen kommune
- Vestland fylkeskommune/Skyss
- Folkehelseinstituttet (FHI)
- Helsedirektoratet.

I forbindelse med møtene har vi mottatt notater og ppt-presentasjoner fra NHO, Ruter og Skyss. Disse kan ettersendes om ønskelig.

Arbeidet har også tatt utgangspunkt i de to veilederne utarbeidet av FHI og Helsedirektoratet i felleskap:

- Veileder for bruk av hjemmekontor som virkemiddel for å redusere smitte av covid-19
- Veileder for smittevern i kollektivtransport (buss, tog, trikk mv..).

Spørsmålet om økt smitterisiko på grunn av økt passasjertetthet under rushtrafikk vurderes som mest aktuelt for de største byene, Oslo og Bergen. Spørsmålet kan også være aktuelt for andre byer eller områder. Det er et mål at konklusjonene i saken også skal kunne anvendes andre steder enn i Oslo og Bergen.

Arbeidsgruppen har hatt oppmerksomheten på økt risiko for smitte i forbindelse med reise til og fra arbeidsstedet og ikke vurdert spørsmål om smitteverntiltak på selve arbeidsplassen. Når det gjelder smitteverntiltak på arbeidsplassen viser vi til Veileder for bruk av hjemmekontor som virkemiddel for å redusere smitte av covid-19 og standarder utarbeidet av bransjene.

Når det gjelder kapasitet og andre forhold i kollektivtrafikken oppsummeres situasjonen slik:

Den begrensende faktoren er tetthet i kollektivtrafikken i morgen- og kveldsrushet

Kapasiteten i kollektivtrafikken har to begrensende faktorer:

- Den ene er tilgang på materiell: busser/trikk/t-bane/tog. Her opplyser

- Bergen/Vestland at de har leid inn det som er av ledig turbusskapasitet nå og at det ikke er utsikter til å kunne leie inn mere, hverken i sommer eller til høsten. Det er noe ledig kapasitet totalt, men relativt lite i rushtiden.
- Oslo/Ruter opplyser at det ikke har kapasitet til å øke antall avganger i rushtiden og at de har full belastning flere ganger i døgnet, også på grunn av fritidsreiser.
- Det andre er begrensningen som er satt som følge av Helsedirektoratets og FHIs veileder for kollektivtransporten. Ruter og Skyss opplyser at kapasiteten er redusert til mellom 32 og 40 % på grunn av tiltakene i Veilederen. Transportsektoren opplever at de har tiltak i "rød fase" mens smittesituasjonen i samfunnet er på et lavere nivå.

Både Ruter og Skyss peker på at smittevernmyndighetene må ha ansvar for hvilke krav som må stilles ut fra hensynet til smittevern, for eksempel avstand mellom passasjerer. Helsedirektoratet og FHI må også ta ansvar for å informere passasjerer og befolkningen generelt om hvorfor det er viktig å ta smittevernhensyn. De som leverer transporttjenestene må på sin side ha hovedansvaret for utvikling av og gjennomføring av tiltak, basert på spesifikasjonene i krav fra Helsedirektoratet og FHI. Transportbedriftene ønsker samarbeid med helsemyndighetene om utvikling av tiltak.

Både NHO og Oslo/Ruter peker på at restriksjonene bør justeres etter grønn/gul/rød-metodikken, og at en bør se til løsningene som er funnet i Danmark/København. Ruter og Skyss peker på at det er godt samarbeid i bransjen og at de er i gang med å utarbeide en rekke tiltak basert på en trinnvis gradering, slik det er tatt opp i andre sektorer med tiltak etter grønn/gul/rød fase.

Ruter opplyser at de arbeider med en app-løsning som vil kunne gi passasjerene informasjon om passasjertyngden på buss/trikk/t-bane i sann tid. Målet er at de reisende skal kunne planlegge hvilken avgang de velger for å unngå overfylte busser/trikk/t-bane.

Kapasiteten i trafikken har også sammenheng med arbeidsmønsteret i virksomhetene, det vil si:

- hvor stor andel av arbeidstakerne som må reise til og fra arbeidsstedet daglig
- muligheten for differensiert tid for oppstart/avslutning av arbeidsdagen
- hvor stor andel som benytter offentlig kommunikasjon/privatbil/syssel/gange, eventuelt samkjøring

Gruppen har ikke drøftet åpningstider i barnehage eller SFO som primært tiltak for å avlaste rushtrafikken. Endring av åpningstid i barnehage eller SFO bør eventuelt følge av tiltak om differensiert start i arbeidslivet

De aktuelle tiltakene kan være:

- Justere veilederen for kollektivtransport, etter den epidemiologiske utviklingen, for eksempel grønn/gul/rød-logikk (ansvar Hdir)
- Regulere antall reisende per time i rushtrafikken, (ansvar NFD/Arbeidslivet -NHO, ved hjelp av:
 - Hjemmekontor for alle eller noen, dvs en andel av de ansatte
 - Bruke andre transportmetoder: gå/syssel/privatbil/samkjøring
 - Forskjøvet arbeidstid (obs unngå samtidighet med skolereiser)
- Utvikle gode smittevernrutiner på arbeidsplassen
- Opprettholde volumet i kollektivtrafikken, eventuelt øke kapasiteten der det er mulig ved å utvide periodene med rushtidskapasitet (ansvar Samferdselsdepartementet)
- Informasjonstiltak, regionalt og nasjonalt for å regulere antall reisende, inkludert fritidsreiser

Vurdering

Arbeidsgruppen er enig om de nevnte aktuelle tiltakene. Sektorprinsippet bør følges for utvikling av tiltak.

Driftsorganisasjonene i transportbransjen opplyser at de allerede samarbeider godt for å utarbeide løsninger, men understreker at helseforvaltningen må ta et klart ansvar for informasjon og begrunnelse for at det er nødvendig med tiltak.

NHO sier at de, som arbeidsgiverorganisasjon, kan bidra med å utvikle tiltak i samarbeid med sine medlemmer for strukturere reisemønsteret for å unngå for stor samtidig belastning av reisende i kollektivtransporten.

Helseforvaltningen, ved FHI og Helsedirektoratet bør revidere veileder for smittevern i kollektivtrafikken og legge vekt på hvilke smittevernsfaglige premisser som må legges til grunn for utvikling av tiltak. Transportorganisasjonene bør ha ansvaret for utforming av tiltak, basert på veiledning fra helseforvaltningen

Anbefaling

Arbeidsgruppen anbefaler at:

Helseforvaltningen får i oppdrag å revidere Veileder for smittevern i kollektivtransporten og utvikle anbefalinger om tiltak basert på omfang av smitte i samfunnet, eventuelt lokalt, gradert etter trafikklysprinsippet grønn/gul/rød, slik det utvikles for veiledere i annen sammenheng.

Helseforvaltningen får i oppdrag å veilede transportbransjen ved utvikling av tiltak i tråd med en gradert smittevurdering (grønn/gul/rød)

Helseforvaltningen må fortsatt understøtte transportbransjen med informasjon om behovet for smitteverntiltak

Transportbransjen får i oppdrag å utvikle tiltak som ivaretar tilstrekkelig smittevernhensyn etter en gradert smittevurdering (grønn/gul/rød)

Arbeidsgiverorganisasjonene får i oppdrag å utvikle tiltak som kan gi et mindre samtidig press på trafikken ved arbeidstidens start og slutt, ved en kombinasjon av tiltak som:

- Hjemmekontor for alle eller noen, dvs en andel av de ansatte
- Bruke andre transportmetoder: gå/sykkel/privatbil/samkjøring
- Forskjøvet arbeidstid (obs unngå samtidighet med skolereiser)